

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ІСТОРІЇ І ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять та організації самостійної роботи
з дисципліни «Земельне право»
для студентів спеціальності 193 Геодезія та землеустрій

Покровськ-2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГІРНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ І ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять та організації самостійної роботи з
дисципліни «Земельне право»
для студентів спеціальності 193 Гедезія та землеустрій
денної та заочної форм навчання

Методичні рекомендації для проведення практичних занять та організації самостійної роботи з дисципліни «Земельне право» для студентів спеціальності 193 Геодезія та землеустрій денної та заочної форм навчання [Електронний ресурс] / уклад. В.М. Грудницький. – Покровськ : ДонНТУ, 2020. – 67 с.

Методичні рекомендації містять перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, приклади типових індивідуальних завдань, порядок поточного і підсумкового контролю оцінювання знань студентів денної та заочної форм навчання, варіанти контрольних робіт, плани практичних занять і практичні завдання, список рекомендованих нормативно-правових актів і літератури.

Розраховані на викладачів, студентів денної та заочної форм навчання при підготовці до навчальних занять з дисципліни «Земельне право».

Укладач: Грудницький В.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри історії і права.

Рецензент: Ганич О.А., к.ю.н., директор інституту післядипломної освіти ДонНТУ.

Відповідальний за випуск: Дмитрик І.О., к.і.н., завідувач кафедри історії і права.

Затверджено навчально-методичним відділом ДонНТУ,
протокол № 9 від 24.03.2020 р.

Розглянуто на засіданні кафедри історії і права,
протокол № 12 від 12.03.2020 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1.Загальні положення.....	6
2. Нормативно-правові акти.....	8
3. Методичні рекомендації до підготовки і проведення практичних занять	10
4. Організація самостійної роботи студентів.....	37
5.Методичні рекомендації щодо виконання контрольної роботи.....	39
6. Порядок поточного і підсумкового оцінювання знань з дисципліни	52
6.1. Принципи і види контролю знань студентів.	52
6.2. Порядок оцінювання знань за результатами вивчення дисципліни (для студентів денної форми навчання)	54
6.3. Порядок оцінювання знань за результатами вивчення дисципліни (для студентів заочної форми навчання).....	55
6.4.Організація поточного контролю знань студентів	55
7. Перелік питань, що охоплюють зміст навчальної програми	60
Список рекомендованої літератури.....	64
Додаток.....	66

ВСТУП

Земельне право - одна з найактуальніших в умовах сьогодення фундаментальна професійно орієнтована навчальна дисципліна. Особливого значення вона набуває у період реформування земельних правовідносин в Україні та суттєвого оновлення правового підґрунтя їх регламентації. Вивчення земельного права сприяє становленню сучасного фахівця, який розуміється на особливостях правового регулювання земельних відносин, може забезпечити режим законності сталого розвитку земельних прав та інтересів відповідних суб'єктів.

Завданням навчальної дисципліни є: опанування студентами необхідних теоретичних положень; засвоєння змісту земельно-правових категорій, сутності земельно-правових інститутів; оволодіння навичками розкриття змісту норм земельного права, роз'яснень вищих судових інстанцій України та рішень Конституційного Суду України, їх тлумачення та правильного застосовування у вирішенні конкретних справ; набуття досвіду науково-дослідної роботи у галузі земельного права; закріплення вмінь самостійного опрацювання нормативно-правових актів, земельно-правової наукової літератури, матеріалів судової практики.

Програма навчальної дисципліни «Земельне право» побудована з урахуванням вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Вивчення курсу «Земельне право» відбувається через проведення лекцій, практичних занять, вивчення студентами нормативних актів, навчальної і навчально-практичної літератури, виконання певних форм самостійної роботи студентів, написання контрольних робіт, підготовку та складання іспитів. Приступаючи до вивчення окремих тем курсу «Земельне право», студенти повинні знати, що в підручниках теоретичний матеріал викладається не в однаковій послідовності, оскільки деякі автори мають різні точки зору на окремі проблеми. Розкриваючи теоретичні питання, студенти повинні прагнути до чіткого викладання досліджуваних проблем, відзначаючи розходження в тлумаченні окремих положень, доводячи

можливість самостійно провести порівняльний аналіз відомих суджень. Посилання на відповідні нормативні акти при аналізі окремих правових норм повинні бути чіткі і конкретні з зазначенням статей, пунктів і підпунктів.

Методичні рекомендації містять перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, порядок поточного і підсумкового контролю оцінювання знань студентів денної та заочної форм навчання, плани практичних занять і практичні завдання, список рекомендованих нормативно-правових актів і літератури. При підготовці методичних матеріалів використані матеріали з практики діяльності судових органів та безпосереднього розгляду конфліктних ситуацій.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Земельне право» передбачає вивчення таких питань: земельне право в правовій системі України; джерела земельного права України; публічно-правові засади регулювання управління у галузі земельних відносин; право власності на землю; юридичні гарантії прав на землю та захист земельних прав; економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель; правова охорона земель; особливості юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства; особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення, земель у межах населених пунктів, земель, що особливо охороняються, земель лісгосподарського призначення та водного фонду; правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Мета: засвоєння студентами обсягу знань, що формують юридичне мислення; набуття навичок щодо застосування теоретичних правових знань у практичних управлінських ситуаціях, а також навичок самостійної роботи, необхідних для подальшого поглиблення й своєчасного оновлення професійних знань, формування правосвідомості і правової культури у майбутніх працівників ділової еліти. Тобто, метою вивчення курсу є формування системи

теоретичних знань і практичних навичок і вмінь у сфері земельного законодавства.

Завдання:

- розкриття загальних теоретичних основ правового регулювання земельних відносин;
- вивчення чинних нормативно-правових актів, які складають систему земельного законодавства;
- розгляд загальних засад правового становища суб'єктів земельних правовідносин;
- дослідження правового регулювання використання й охорони земель;
- набуття навичок практичного застосування норм земельного законодавства під час вирішення конкретних ситуацій.

Зміст навчальної дисципліни «Земельне право» розкривається в таких темах:

Тема 1. Земельне право в правовій системі України

Тема 2. Джерела земельного права України

Тема 3. Публічно-правові засади регулювання управління у галузі земельних відносин

Тема 4. Право власності на землю

Тема 5. Право на користування землею

Тема 6. Юридичні гарантії прав на землю та захист земельних прав

Тема 7. Обов'язки носіїв земельних прав

Тема 8. Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель

Тема 9. Правова охорона земель

Тема 10. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства

Тема 11. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення

Тема 12. Правовий режим земель у межах населених пунктів

Тема 13. Правовий режим земель, що особливо охороняються

Тема 14. Правовий режим земель лісогосподарського призначення

Тема 15. Правовий режим земель водного фонду

Тема 16 Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України – 1996 - № 30 – Ст. 141.

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар / С.В. Ківалов, О.І. Харитонова, О.М. Посенюк, М.Р. Аракелян та ін.; За ред. С.В. Ківалова, О.І. Харитонової. – Х.: Одиссей, 2005. – 552 с

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України - 2003 р. № 40. Ст. 356.

4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України - 2003 р. - № 18 - ст. 144.

5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. Відомості Верховної Ради України - 2004 р. - № 40 (№№ 40-42). ст. 492.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212²⁰) : Закон Верховної Ради УРСР від 7 грудня 1984 р. № 8073 // Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : науково-практичний коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. – 2-е вид. – К. : Правова єдність, 2008. – 655 с.

8. Про інформацію – Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України- 1992. № 48. Ст. 650.

9. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. Вісник Верховного Суду України. 2004. № 6. С. 22.

10. Про використання земель оборони: Закон України від 27.11.2003 р. № 1345-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 14. Ст. 209.

11. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. Офіційний вісник України. 2011. № 60. Ст. 2405.
12. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 29. Ст. 1432.
13. Про державну експертизу землепорядної документації: Закон України від 17.06.2004 р. № 1808-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 38. Ст. 471.
14. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952IV. Офіційний вісник України. 2004. № 30. Ст. 1993.
15. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858IV. Офіційний вісник України. 2003. № 25. Ст. 1178.
16. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 1. Ст. 1.
17. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду: Закон України від 22.12.2006 р. № 525-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 10. Ст. 88.
18. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 р. № 1389-XIV. Офіційний вісник України. 2000. № 6. Ст. 2000.
19. Про оренду землі: Закон України від 6.10.1998 р. № 1211-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 44. Ст. 2288.
20. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 29. Ст. 1431.
21. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 229.
22. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 38. Ст. 314.

23. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 34. Ст. 343.

24. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 15. Офіційний вісник України. 2015. № 7. Ст. 164.

25. Про деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт: постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. № 466. Офіційний вісник України. 2011. № 34. Ст. 1404.

26. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 р. Офіційний вісник України. 2001. № 46. Ст. 2038.

27. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.

28. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 17. Ст. 99.

29. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України 25 червня 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.

30. Про тваринний світ: Закон України від 3 березня 1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 18. Ст. 191.

31. Про Червону книгу України: Закон України від 7 лютого 2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 30. Ст. 201.

32. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 р. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.

33. Про міжнародні договори: Закон України 29 червня 2004 р. Офіційний вісник України. 2001. № 46. Ст. 2038.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття є однією з найважливіших форм навчального заняття,

яке проводиться у формі дискусії навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Практичні заняття проводяться з основних тем навчальної програми і є ефективною формою закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою. Головна мета практичних занять – опанування студентами навчальної дисципліни, забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних проблем курсу, навчання їх елементам творчого застосування отриманих знань на практиці.

Основними завданнями практичних занять є:

- закріплення у студентів теоретичних знань;
- оволодіння ними науковим апаратом, навичками усного і письмового викладання навчального матеріалу;
- залучення їх до науки, наукових досліджень;
- прищеплення їм навичок творчого мислення, самостійного формулювання та висловлювання власних думок, а також захисту висунутих наукових положень і висновків;
- формування в них правового світогляду, здатності пов'язувати загальнотеоретичні положення з вимогами повсякденної практики державно-правового будівництва в країні.

Під час викладання дисципліни використовуються такі види занять:

- семінари-бесіди: евристична бесіда, дискусія, розгляд питань у вигляді невеликих доповідей та подальшого їх обговорення учасниками семінару;
- семінари з використанням ігрових ситуацій: рольові ігри, прес-конференції;
- на практичних заняттях студенти розглядають та вирішують ситуативні задачі (конфліктні ситуації), які виникають у сфері застосування екологічного права і законодавства тощо.

При підготовці до практичного заняття кожен студент повинен уважно ознайомитися з планом, який відображає зміст чергової теми заняття;

прочитати і продумати свої лекційні записи, які відносяться до теми практики; вивчити чи законспектувати рекомендовану літературу; скористатися при потребі консультацією викладача; скласти розгорнутий план, тези чи конспект виступу з усіх питань теми заняття. Підготовка до практичних занять може також включати виконання студентами індивідуальних практичних завдань, написання рефератів, розробку доповідей для публічного виступу.

Студенти, готуючись до того чи іншого питання теми практичного заняття повинні пов'язувати матеріал з актуальними проблемами сучасності, розглядати правові явища з позиції Конституції та чинного законодавства України, посилаючись на приклади з практики правозастосовчої діяльності. При цьому їм необхідно постійно вдосконалювати навички володіння державною мовою, правильного вживання понять і термінів.

На практичних заняттях студенти повинні засвоїти провідні ідеї дисципліни «Земельне право» (зміст понять, правових інститутів, законів та інших нормативно-правових актів), навчитись застосовувати набуті знання, вміння й навички у майбутній практичній діяльності.

Плани практичних занять з курсу

Практичне заняття складається з двох частин. У першій частині слід розкрити у відповідності з чинним законодавством та надбаннями вітчизняної науки земельного права поставлені питання теоретичного характеру. У другій частині користуючись нормами чинного законодавства та набутими знаннями теоретичного характеру вирішити практичні завдання.

Під час вирішення завдань студент повинен визначити зміст та характер правовідносин, які виникають між учасниками справи, визначити положення доктрини земельного права, норми земельного законодавства, які можуть бути застосовані для її вирішення.

Вирішення задачі має завершуватись висновком. Висновок має бути чітким, логічним та обґрунтованим. Обов'язковим є посилання на чинні нормативно-правові акти законодавства України.

Конкретні задачі обумовлені практикою функціонування земельних правовідносин та особливостями застосування норм земельного законодавства.

Практичне заняття №1.

Тема 1. Земельне право в правовій системі України

Мета заняття: ґрунтовно ознайомитись, уявити та дослідити особливості земельного права в правовій системі України.

Питання для обговорення:

1. Предмет, його особливості та метод земельного права
2. Принципи земельного права
3. Система земельного права
4. Місце земельного права в системі права України
5. Принципи земельного права

Теми рефератів

1. Суб'єкти, об'єкти та зміст земельних правовідносин
2. Класифікація земельних правовідносин
3. Земельно-правові норми

Практичне завдання.

Задача 1. Президент України звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням розглянути питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України “Про проведення аукціонів із продажу земельних ділянок”. На думку суб'єкта права на конституційне подання, ця постанова є підзаконним актом, тому врегулювання нею питань правового режиму власності на землю не відповідає нормам Конституції України.

Вирішіть справу. Чи були перевищені повноваження Кабінетом Міністрів України?

Який орган визначає порядок, умови набуття, припинення і здійснення права власності на землю?

Задача 2. Громадянка Німеччини С. є власником земельної ділянки, яку

вона отримала у власність, будучи громадянкою України, в порядку, визначеному Законом України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» від 5 червня 2003 р. Селищна рада, вважаючи С. неналежним власником земельної ділянки, прийняла рішення про відчуження земельної ділянки.

Дайте правовий висновок по справі.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [10], [11], [13], [15].

Практичне заняття №2.

Тема 2. Джерела земельного права України.

Мета заняття: охарактеризувати джерела земельного права України.

Питання для обговорення:

1. Поняття та особливості джерел земельного права.
2. Класифікація джерел земельного права.
3. Конституція України, закони, підзаконні нормативно -правові акти як джерела земельного права.
4. Юридична природа локальних нормативних актів місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування
5. Судові рішення в системі джерел земельного права
6. Судові прецеденти та правові звичаї в земельному праві України

Теми рефератів

1. Поняття і види джерел земельного права
2. Нормативно-правові акти як основні джерела земельного права
3. Міжнародно-правові акти як джерела земельного права

Практичне завдання.

Задача 1. Громадянка Д. має у користуванні три земельні ділянки невеликої площі для ведення особистого селянського господарства, а також є власником гаража у гаражному кооперативі. Керуючись положеннями ст. 121 ЗК України, вона звернулася до селищної ради із заявою про надання дозволу на розроблення технічної документації зі встановлення

(відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для подальшої приватизації земельної ділянки безоплатно у власність загальною площею 1,80 га (площа складається із трьох земельних ділянок). Також громадянином Д. було подано заяву про надання дозволу на розроблення технічної документації зі встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для подальшої приватизації земельної ділянки під гаражем у гаражному кооперативі. Селищна рада відмовила у передачі трьох земельних ділянок, зазначивши, що за законом можна приватизувати лише одну із зазначених ділянок. Що стосується приватизації земельної ділянки під гаражем у гаражному кооперативі, то громадянці Д. було повідомлено про можливість зареєструвати право власності на гараж без права приватизації земельної ділянки під ним.

Вважаючи свої права порушеними, громадянка Д. звернулася до господарського суду.

Дайте правовий висновок по справі.

Задача 2. Член садівничого товариства Т. звернувся із заявою до правління товариства з вимогою надати йому документ, що посвідчуватиме його право власності на земельну ділянку, у зв'язку з його намірами її продати. Правління садівничого товариства відмовило громадянину Т. на тій підставі, що продаж земельних ділянок такого цільового призначення заборонено, а власником усіх земель садівничого товариства є правління садівничого товариства.

Дайте правову оцінку діям сторін.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [10], [11], [13], [15].

Практичне заняття №3

Тема 3. Публічно-правові засади регулювання управління у галузі земельних відносин.

Мета заняття: охарактеризувати механізм управління природокористуванням. Визначити правовий статус органів державної влади та

місцевого самоврядування, які здійснюють управління у сфері природокористування.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика управління у галузі земельних відносин.
2. Система і повноваження органів управління у галузі земельних відносин.
3. Поняття функцій управління у галузі земельних відносин та їх система.
4. Планування використання земель.
5. Встановлення меж адміністративно-територіальних утворень.
6. Розподіл та перерозподіл земель.
7. Контроль за використанням, відтворенням та охороною земель.
8. Землеустрій. Ведення державного земельного кадастру. Ведення державної реєстрації земельних прав.
9. Вирішення земельних спорів.

Теми рефератів

1. Моніторинг земель.
2. Управління як засіб реалізації земельного законодавства
3. Організаційно-правові форми управління щодо використання та охорони земель

Практичне завдання.

Задача 1. К. отримав у власність земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства, яку з часом вирішив надати в оренду промисловому цеху, уклавши з ним відповідну угоду. До того ж К. перестав сплачувати земельний податок, мотивуючи це тим, що земля, на його думку, була недостатньо родючою.

Інспектор з питань використання та охорони земель, визнавши дані обставини правопорушенням, склав протокол та направив звернення до податкової інспекції.

К., у свою чергу, звернувся до суду з позовом про порушення його прав власника земельної ділянки.

Як вирішити цю справу? Визначте коло обов'язків власників земельних ділянок.

Задача 2. До сільської ради звернулася А. з клопотанням про передачу їй у власність земельної ділянки, якою вона безперервно користується протягом 15 років. Документів, які свідчили б про наявність прав на цю земельну ділянку, вона не має. Сільська рада відмовила їй у клопотанні, посилаючись на те, що земельна ділянка, якою А. користується, належить до городніх земель і не може передаватись у приватну власність.

Як вирішити цю справу? Який порядок набуття права на земельну ділянку за давністю користування.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [6], [7], [10], [11], [13], [15].

Практичне заняття №4.

Тема 4. Право власності на землю.

Мета заняття: охарактеризувати право власності на землю.

Питання для обговорення:

1. Конституційні основи та особливості права власності на землю.
2. Об'єктний склад права власності на землю .
3. Суб'єкти права власності на землю.
4. Форми права власності на землю.
5. Підстави та порядок набуття права власності на землю.
6. Зміст права власності на землю.
7. Підстави та порядок припинення прав на землю.
8. Правове регулювання обігу земельних ділянок.
9. Охорона права власності на землю.

Теми рефератів

1. Право постійного і тимчасового користування землею.
2. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування юридичним особам.
3. Правові засади оренди землі.

Практичне завдання.

Задача 1. Власник присадибної земельної ділянки Д. побудував на відстані

0,7 м від межі із сусідньою ділянкою двоповерхову господарську будівлю. Поруч із нею Д. влаштував компостну яму та смітник для утилізації побутових відходів шляхом їх закопування, а в господарській будівлі облаштував майстерню із виготовлення промислових товарів.

На неодноразові заперечення користувача сусідньої присадибної ділянки проти будівництва та здійснення господарської діяльності у житловій зоні Д. не зважав, оскільки його сусід не є власником земельної ділянки.

Сусід звернувся до суду із позовом, у якому вимагав знести незаконно побудовану споруду, не введену в експлуатацію, заборонити здійснення господарської діяльності на присадибній ділянці, ліквідувати компостну яму та смітник, використання яких суперечить санітарним вимогам.

Чи підлягає позов задоволенню?

Задача 2. Т., який перебував у шлюбі, рішенням сільської ради 1982 р. надано земельну ділянку розміром 0,12 га для будівництва та обслуговування житлового будинку. Будинок побудовано та введено в експлуатацію 1987 р., а згодом, у 1996 р., оформлено право власності. При цьому земельна ділянка перебувала у постійному користуванні.

2007 р. подружжя вирішило приватизувати земельну ділянку. До органів місцевого самоврядування із відповідною заявою звернувся Т., йому були надані необхідні дозволи та видано державний акт. Через деякий час Т. та його дружина склали заповіт подружжя, відповідно до якого все майно спадкує їхня єдина донька. У той же день Т. склав заповіт, згідно з яким спадкоємицею стає дочка.

У березні 2013 р. Т. помер. Донька, як спадкоємиця за заповітом, успадкувала земельну ділянку. При цьому житловий будинок та господарські споруди, що на цій ділянці розміщені, до складу спадкової маси не увійшли. Донька поставила матері вимогу звільнити земельну ділянку.

За захистом своїх прав мати звернулася до суду.

Як вирішити цю справу ?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [5], [7], [10], [11], [13], [15].

Практичне заняття №5

Тема 5. Право на користування землею.

Мета заняття: охарактеризувати особливості права на користування землею.

Питання для обговорення:

1. Право на загальне користування землею.
2. Право на постійне користування землею.
3. Право на оренду землі та особливості концесійного землекористування.
4. Право на земельні сервітути.
5. Право на користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та для забудови (суперфіцій).
6. Право на земельну частку (пай).
7. Підстави та порядок набуття та припинення права на користування землею.

Теми рефератів

1. Право на іпотеку землі.
2. Обмеження прав на землю.
3. Право добросусідства.

Практичне завдання.

Задача 1. К. у 1996 р. отримав земельну ділянку на праві постійного землекористування площею 100 га для ведення селянського (фермерського) господарства. У встановленому законом порядку було виготовлено та отримано Державний акт на право постійного користування на ім'я голови фермерського господарства К. та створено фермерське господарство «В».

У 2017 р. головою фермерського господарства став С. – зять фермера К., тоді як останній залишився членом фермерського господарства.

Між тим у квітні 2018 р. К. звернувся із заявою про добровільну відмову від права постійного землекористування на користь держави. ГУ Держгеокадастру в Харківській області видало наказ про припинення права постійного землекористування та зарахування земельної ділянки до земель запасу.

Фермерське господарство «В», вважаючи, що його право користування земельною ділянкою порушується, звернулося до господарського суду з позовом про визнання недійсним наказу державного органу та визнання за юридичною особою права постійного землекористування.

Чи підлягає позов задоволенню? Який порядок виникнення права постійного землекористування? Назвіть особливості припинення права постійного землекористування.

Задача 2. Проживаючи в селі, К. отримав у приватну власність у встановленому порядку земельну ділянку (2 га) для ведення особистого селянського господарства. Після виходу на пенсію більшу частину року він проживав в обласному центрі у своїх дітей. У зв'язку із цим він із сусідом Я. – жителем села у 2016 р. уклав договір оренди на 5 років на використання своєї земельної ділянки. Згідно з договором орендар зобов'язувався сплачувати податок за земельну ділянку, охороняти у зимовий період житловий будинок та передавати щорічно 50% врожаю овочевих культур, зібраного з орендованої ділянки. Через два роки К. достроково розірвав договір, вважаючи, що Я. несумлінно виконує його умови.

Орендар звернувся з позовом до суду про визнання незаконним одностороннє припинення договору оренди.

Як вирішити цю справу?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [7], [10], [11], [13], [15].

Практичне заняття №6.

Тема 6. Юридичні гарантії прав на землю та захист земельних прав.

Мета заняття: уявити сутність, значення юридичних гарантії прав на землю та захист земельних прав.

Питання для обговорення:

1. Поняття та особливості юридичних гарантії прав на землю.
2. Види юридичних гарантії прав на землю.
3. Поняття захисту земельних прав.

4. Форми захисту прав на землю.

5. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: підстави та порядок.

6. Вирішення земельних спорів: поняття, класифікація та особливості.

Теми рефератів

1. Способи захисту земельних прав, їх реалізація.

2. Система органів, що вирішують земельні спори.

Практичне завдання.

Задача 1. Обласне управління «Укрбургазпром» звернулося до Краснопільської районної державної адміністрації з клопотанням видати розпорядження, яке б забезпечувало працівникам управління безперешкодний доступ у будь-яку пору року до підземного магістрального трубопроводу, який проходить по розпайованих землях сільськогосподарського призначення району, для його експлуатації і обслуговування.

Адміністрація відмовилась видати таке розпорядження, посилаючись на те, що, по-перше, це особиста справа власників землі, в діяльність яких втручатися заборонено; по-друге, ці землі вже не належать до державної власності, а правовий режим їх використання службами «Укрбургазпрому» надійно забезпечується встановленим законодавством режимом охоронних зон трубопроводів.

Дайте правовий висновок.

Задача 2. До сільської ради звернулася Д. із заявою про надання в приватну власність присадибної земельної ділянки площею 0,25 га, яка раніше була у неї в користуванні. Сільська рада прийняла відповідне рішення про приватизацію земельної ділянки, а землевпорядні органи відвели на місцевості зазначену ділянку.

Після смерті Д. її син, як спадкоємець, звернувся до нотаріуса з проханням видати свідоцтво про спадщину на вказану земельну ділянку. Нотаріус відмовив у вчиненні такої дії, вважаючи спадкодавця неналежним власником означеної земельної ділянки.

Проаналізуйте правомірність дій нотаріуса.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10], [12], [14], [17], [18].

Практичне заняття №7

Тема 7. Обов'язки носіїв земельних прав.

Мета заняття: з'ясувати обов'язки носіїв земельних прав.

Питання для обговорення:

1. Поняття та класифікація обов'язків.
2. Співвідношення суб'єктивних прав та обов'язків землевласників і землекористувачів.
3. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за законом.
4. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за договором та іншими правочинами.
5. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за рішенням суду.

Теми рефератів

1. Обмеження щодо використання земельних ділянок.
2. Розмежування земель права державної і комунальної власності

Практичне завдання.

Задача 1. Група депутатів місцевої ради під час сесійного засідання виступила із заявою про незаконність раніше прийнятих рішень про погодження на передачу земельних ділянок комунальної власності в суборенду. Незважаючи на те, що земельні ділянки відповідно до закону передавалися в оренду на конкурсній основі, депутати вимагали їх передачі у суборенду (також із проведенням конкурсу).

Рада таку заяву не задовольнила, тому група депутатів звернулася до суду із позовом про припинення договорів суборенди, вважаючи порушеним порядок надання земельних ділянок у суборенду.

Як повинна бути вирішена ця справа? Чи порушено порядок надання

земельних ділянок у суборенду, якщо конкурс серед суборендарів міськрадою не проводився?

Задача 2. Прокуратура подала позов до суду про повернення із чужого незаконного користування самовільно зайнятої земельної ділянки комунальної власності. Заперечуючи позовні вимоги, відповідач посилався на те, що прокуратура не може діяти в інтересах територіальної громади, оскільки у штаті міської ради є юридичний відділ, який і має готувати позови та звертатися із ними до суду. Крім того, відповідач зазначав, що не здійснює самовільного зайняття земельної ділянки, а відкрито і за цільовим призначенням її використовує з метою подальшого отримання у власність на підставі давності користування.

Яке рішення має прийняти суд?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10], [12].

Практичне заняття №8

Тема 8. Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель

Мета заняття: з'ясувати особливості економіко-правового механізму у галузі використання, охорони та відтворення земель.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика економіко-правового механізму у галузі використання, охорони та відтворення земель.
2. Правове регулювання плати за землю, її поняття, форми та види.
3. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Теми рефератів

1. Плата за землю як засіб правового стимулювання розвитку земельних правовідносин.
2. Порядок обчислення плати за землю.

Практичне завдання.

Задача 1. Виробнича діяльність фірми «Поліс», що займається вирощуванням поголів'я свиней на придбаних виробничих площах, здійснюється без застосування очисних споруд, що призводить до забруднення ґрунтів. Земельні ділянки, розташовані поряд із фірмою «Поліс», через діяльність фірми стали деградованими. Їх власники звернулися з позовом до суду щодо відшкодування завданої шкоди. У попередньому судовому засіданні відповідач не визнав позовних вимог позивача та наполягав на можливості компенсації з бюджетних коштів власникам землі внаслідок консервації деградованих та малопродуктивних земель.

Як вирішити цю справу? У яких випадках можлива компенсація власникам землі та землекористувачам з бюджетних коштів.

Задача 2. Сільськогосподарське підприємство (далі – СП) звернулося до господарського суду зі скаргою на діяльність заводу «Агрохім», де застосовані нові технічні засоби, які справляють негативний вплив на екологічний стан і якість земельних ресурсів. У скарзі вказано, що внаслідок негативного впливу виробництва значно погіршився стан і родючість сільськогосподарських угідь. СП вимагає заборонити діяльність заводу «Агрохім». Представник заводу на звернення СП відповів, що завод додержується технології виробництва та враховує всі екологічні вимоги. Директор заводу звернувся із заявою до державного казначейства щодо виділення коштів для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини.

Як вирішити цю справу? Чи підлягає заява директора заводу «Агрохім» задоволенню? У яких випадках виділяються кошти державного або місцевого бюджету для відновлення попереднього стану земель?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10], [12], [14].

Практичне заняття № 9

Тема 9. Правова охорона земель

Мета заняття: з'ясувати особливості правової охорони земель.

Питання для обговорення:

1. Поняття і зміст правової охорони земель.
2. Суб'єкти і об'єкти правової охорони земель.
3. Нормування і стандартизація у галузі охорони земель.
4. Рекультивація земель.
5. Консервація земель.
6. Особливості правової охорони ґрунтів.

Теми рефератів

1. Стимулювання охорони земель.
2. Правове забезпечення захисту ґрунтів.
3. Проблеми охорони агроландшафтів України.

Практичне завдання.

Задача 1. За рішенням міської ради ТОВ «Віко» було надано у приватну власність земельну ділянку лісогосподарського призначення площею 7 га для будівництва ферми з відгодівлі худоби. Після отримання земельної ділянки ТОВ «Віко» змінило свої наміри та розпочало будівництво промислового цеху. Голова районної ради зафіксував порушення земельного законодавства і передав матеріали перевірки до прокуратури.

Надайте правову оцінку дій ТОВ «Віко». Чи законне рішення міської ради? Назвіть правові форми охорони земель.

Задача 2. К. орендував земельну ділянку сільськогосподарського призначення із земель державної власності. До складу орендованої земельної ділянки входили рілля та полезахисні лісосмуги. К. провів вирубку частини лісосмуг. РДА, на території якої знаходилася земельна ділянка і яка надавала її в оренду, звернулася до суду з позовом про розірвання договору оренди та відшкодування втрат, завданих незаконним знищенням лісосмуги.

К. проти позову заперечував, мотивуючи це тим, що земельна ділянка ним орендована, отже, він має право на всі наявні на ній об'єкти, в тому числі й на дерева у лісосмугах. До того ж більшість дерев, що були ним знищені, перебували у незадовільному стані (мали сухі гілки, викривлені стовбури тощо) і заважали використанню земельної ділянки, оскільки займали значну частину посівних

ПЛОЩ.

Яке рішення повинен прийняти суд?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10], [12], [14], [17], [18].

Практичне заняття №10

Тема 10. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства

Мета заняття: охарактеризувати особливості юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства

Питання для обговорення:

1. Поняття і види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.
2. Склад земельних правопорушень. Підстави та умови відповідальності.
3. Дисциплінарна відповідальність за порушення земельного законодавства.
4. Адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства.
5. Цивільна відповідальність за порушення земельного законодавства.
6. Кримінальна відповідальність за земельні правопорушення.

Теми рефератів

1. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності.
2. Види юридичної відповідальності за земельні правопорушення.

Практичне завдання.

Задача 1. У 2011 р. гр. Б. отримав у власність із земель державної власності земельну ділянку для ведення фермерського господарства. Основною спеціалізацією господарства було виробництво продукції рослинництва.

У 2015 р. фермер Б. вирішив змінити спеціалізацію фермерського господарства на тваринництво. Для забезпечення потреб виробництва частину земельних площ було забудовано будівлями для утримання тварин і ветеринарно-санітарним ізолятором.

У вересні 2015 р. до територіального органу Державної екологічної інспекції України надійшло звернення від громадян – власників сусідніх земельних ділянок з вимогою здійснити контрольну перевірку діяльності фермерського господарства, оскільки, на думку громадян, діяльність фермерського господарства призводить до забруднення навколишнього природного середовища виробничими викидами та стоками.

Під час перевірки державним інспектором було виявлено такі правопорушення: 1) при будівництві будівель для утримання тварин не були дотримані санітарно-гігієнічні та технічні вимоги, що спричинює забруднення розташованої поблизу річки стічними водами; 2) зазначені будівлі розташовано на території сільськогосподарських угідь, що суперечить вимогам земельного законодавства стосовно цільового використання таких земельних ділянок.

Визначте коло правовідносин.

Які повноваження має державний інспектор за умовами завдання?

Задача 2. За рішенням міської ради К. надано земельну ділянку. Своє право власності на земельну ділянку як на присадибну К. зареєстрував відповідно до закону. Згодом він звів на власній земельній ділянці житловий будинок і збудував навколо будинку цегляний паркан, винісши його за межі своєї земельної ділянки, що призвело до звуження проїзної частини вулиці.

Як наслідок, до територіального органу Державної екологічної інспекції України надійшло звернення від громадян – власників сусідніх земельних ділянок – з вимогою здійснити контрольну перевірку цієї забудови, оскільки паркан заважає проїзду автотранспорту по вулиці.

Чи порушив К. норми земельного законодавства? Чи будуть дії К. вважатися самовільним зайняттям земельної ділянки? Який вид юридичної відповідальності передбачений за такі дії? Вирішіть справу.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10], [12], [14].

Практичне заняття №11

Тема 11. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення

Мета заняття: охарактеризувати правовий режим земель сільськогосподарського призначення.

Питання для обговорення:

1. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
2. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
3. Суб'єкти права сільськогосподарського землевикористання та загальна характеристика їх правового статусу.
4. Фермерське землевикористання.
5. Інші суб'єкти сільськогосподарського землевикористання.
6. Особливості правової охорони земель сільськогосподарського призначення.

Теми рефератів

1. Поняття земель сільськогосподарського призначення.
2. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

Практичне завдання.

Задача 1. У 1998 р. громадянин В., як член товариства садівників, отримав у власність земельну ділянку. У 1999 р. він помер. Спадкоємцем даної земельної ділянки стала його дочка, яка в 1998 р. вступила у шлюб з громадянином іншої держави і потім набула громадянство чоловіка. Після смерті батька дочка подала заяву в нотаріальну контору за місцем знаходження майна спадкодавця (включаючи земельну ділянку) про видачу свідоцтва про право на спадщину. Нотаріус відмовився видати їй таке свідоцтво, пояснивши, що тим самим порушується чинне законодавство. Тоді вона звернулася до правління товариства садівників із заявою про вступ у члени товариства з переоформленням прав на земельну ділянку, але також отримала відмову,

мотивовану тим, що вона є громадянкою іншої держави і тому не може бути членом товариства.

Вирішіть справу.

Задача 2. Громадянин України Б. у 1991 р. отримав на праві постійного користування земельну ділянку для ведення особистого підсобного господарства. Наприкінці 2018 р. він звернувся до селищної ради із заявою про переоформлення земельної ділянки на праві власності. Голова селищної ради повідомив, що відповідно до Земельного кодексу України гр. Б. повинен був до 1 січня 2008 року переоформити у встановленому порядку право власності на свою земельну ділянку. Отже, рішенням селищної ради йому було відмовлено в перереєстрації земельної ділянки на праві власності і запропоновано укласти договір оренди цієї земельної ділянки.

Гр. Б. не погодився з відповідним рішенням і з метою вирішення даного питання звернувся до суду.

Вирішіть справу.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [7], [8], [9], [10], [11], [13], [16].

Практичне заняття №12

Тема 12. Правовий режим земель у межах населених пунктів

Мета заняття: охарактеризувати правовий режим земель у межах населених пунктів.

Питання для обговорення:

1. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів.
2. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови.
3. Порядок використання земель у населених пунктах для забудови та інших потреб.
4. Використання земель громадянами в населених пунктах.
5. Особливості права власності на землю та права землекористування в межах населених пунктів.

Теми рефератів

1. Поняття і склад земель житлової і громадської забудови.
2. План земельно-господарського устрою населеного пункту.
3. Право на прибудинкову територію та на її використання.

Практичне завдання

Задача 1. ТОВ «Земля» 21.12.2016 р. звернулося до начальника управління містобудування, архітектури та земельних відносин виконкому міської ради із заявою про надання виписки з протоколу архітектурно-містобудівної ради щодо розміщення котеджного містечка із зоною для відпочинку та спорту. Після декількох засідань архітектурно-містобудівної ради, на яких розглядалися надані заявником передпроектні роботи стосовно законних підстав розміщення котеджного містечка та можливості надання відповідного рішення міської ради на розробку детального плану території ТОВ «Земля» як власнику нерухомості, яка, у свою чергу, була придбана за договором купівлі-продажу 5.12.2008 р.

Архітектурно-містобудівна рада 2.02.2017 р. вирішила взяти за основу передпроектні роботи з техніко-економічними показниками площі земельної ділянки під розміщення котеджного містечка із зоною для відпочинку та спорту, які були подані ТОВ «Земля». Крім того, рекомендовано ТОВ «Земля» утворити товариство об'єднаних індивідуальних забудовників, членами якого повинні бути мешканці даного міста, які в подальшому отримають земельні ділянки у власність, а товариство забудовників – земельну ділянку в оренду для задоволення потреб містечка.

ТОВ «Земля» 28.02.2017 р. та 27.04.2017 р. зверталось до міського голови із заявами про прийняття рішення міською радою про надання згоди на розробку детального плану площі земельної ділянки на підставі права власності на нерухоме майно, яке розташоване на цій ділянці, погоджених архітектурно-містобудівною радою передпроектних робіт та наданих згідно з рекомендацією договору доручення, складеного між ТОВ «Земля» та мешканцями міста.

На підставі звернення ТОВ «Земля» та наданих передпроектних робіт 12.06.2017 р. міська рада ухвалила рішення «Про розробку детальних планів

територій», в якому «назва об'єкта» для працівників земельного кадастру не зрозуміла та взагалі не регламентується ЗК України, ТОВ «Земля» в графі «замовники» не зазначене. Після проведених консультацій з керівництвом Управління містобудування, архітектури та земельних відносин ТОВ «Земля» та утворений відповідно до рекомендацій Обслуговуючий кооператив звернулись із заявою до міського голови 16.11.2017 р. про внесення доповнень до рішення міської ради від 12.06.2017 р. Відповідно до рекомендацій архітектурно-містобудівної ради у частині назви об'єктів, щодо яких розробляються детальні плани, додати таке: «Розміщення котеджного містечка з метою передачі громадянам земельних ділянок під індивідуальну забудову із зоною відпочинку та спорту»; у частині «Замовники»: «Обслуговуючий кооператив Товариство об'єднаних індивідуальних забудовників “Мрія”».

Міська рада 20.12.2017 р. ухвалила рішення «Про внесення змін до раніше ухвалених рішень міської ради», в якому вирішила внести зміни частково, лише в частині заміни назви об'єкта, доповнивши словами: «з подальшою передачею для будівництва й обслуговування житлових будинків, господарських будівель і споруд». У частині «Замовники» доповнень не внесено.

Зважаючи на це, ТОВ «Земля» та створений згідно з рекомендаціями Обслуговуючий кооператив 29.12.2017 р. звернулися в черговий раз до міського голови із заявою про внесення відповідних доповнень до рішення міської ради від 12.06.2018 р. Міська рада 28.02.2018 р. ухвалила рішення «Про відмову в унесенні змін до раніше ухваленого рішення міської ради», зазначивши, що дана земельна ділянка підлягає продажу окремими лотами на конкурентних засадах (земельних торгах).

У зв'язку з недотриманням міською радою норм ЗК України та порушенням прав ТОВ «Земля» звернулося з позовною заявою про визнання дій протиправними та скасування рішення суб'єкта владних повноважень до суду.

Чи були порушені права ТОВ «Земля» як заявника та власника нерухомості внаслідок ухвалення рішення міської ради «Про відмову в

унесенні змін до раніше ухваленого рішення», що позбавило ТОВ «Земля» в особі повіреного можливості розробити містобудівну документацію та взагалі мати в подальшому будь-які права та підстави на розбудову земельної ділянки під котеджне містечко згідно з наданими підприємством передпроектними роботами?

Задача 2. Приватний підприємець С. придбав житловий будинок на неприватизованій земельній ділянці. Згодом він оформив своє право власності на земельну ділянку як набувач права на будівлю із цільовим призначенням – присадибна земельна ділянка.

Через деякий час С. зніс житловий будинок як непридатний для проживання і відповідно до ст. 20 ЗК України звернувся до селищної ради про зміну цільового призначення присадибної земельної ділянки. Він представив проект відведення земельної ділянки з розташуванням на ній двоповерхового швейного цеху. Проектна документація була погоджена з відповідними, передбаченими земельним законодавством, органами. Однак селищна рада відмовила у заяві, мотивуючи це необхідністю збереження архітектурного вигляду кварталу індивідуальної житлової забудови, несумісністю існування такого об'єкта поряд із житловими будинками. Отже, С. було запропоновано здійснити будівництво нового житлового будинку згідно з цільовим призначенням ділянки або провести відчуження цієї ділянки.

Як вирішити справу?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10], [12], [14].

Практичне заняття №13

Тема 13. Правовий режим земель, що особливо охороняються

Мета заняття: охарактеризувати правовий режим земель, що особливо охороняються.

Питання для обговорення:

1. Поняття, склад та використання земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

2. Землі оздоровчого призначення та їх використання.
3. Землі рекреаційного призначення: поняття, склад, використання.
4. Визначення, склад та використання земель історико-культурного призначення.

Теми рефератів

1. Поняття земель особливо охоронних територій.
2. Правовий режим земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення.

Практичне завдання

Задача 1. Міська рада прийняла рішення про відведення земельної ділянки ТОВ «Міськбуд» для будівництва офісного центру. ТОВ «Міськбуд» розпочало будівництво. Проте мешканці прилеглих будинків, коли дізналися про будівництво, почали протестувати і влаштовувати біля будівлі пікети. Вони заперечували проти будівництва, оскільки при прийнятті рішення не були враховані їх інтереси.

Представники ТОВ «Міськбуд» у відповідь на протести громадян обіцяли здійснити благоустрій прилеглих територій та вказували на те, що дана земельна ділянка хоча і знаходиться в історичній частині міста, але не належить до земель історико-культурного призначення. Під тиском групи громадян міська рада скасувала своє рішення. ТОВ «Міськбуд» звернулося до суду.

Визначте склад та особливості правового режиму земель історико-культурного призначення. Вирішіть справу.

Задача 2. Відповідно до рішення обласної державної адміністрації було передано у приватну власність ТОВ «Луч» земельну ділянку, розташовану під належними йому будівлями санаторію, яка віднесена до земель оздоровчого призначення.

Обласний прокурор звернувся до господарського суду з позовом про визнання укладеного договору недійсним в силу положень ст. 84 ЗК України. Рішення обласна державна адміністрація опротестувала і протест було задоволено.

Який правовий режим земель оздоровчого призначення? Чи підлягає позов задоволенню?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10], [12], [14], [17], [18].

Практичне заняття №14

Тема 14. Правовий режим земель лісогосподарського призначення

Мета заняття: охарактеризувати правовий режим земель лісогосподарського призначення.

Питання для обговорення:

1. Поняття, склад та загальна характеристика земель лісогосподарського призначення.
2. Правові форми використання земель лісогосподарського призначення.
3. Особливості використання земель лісогосподарського призначення.
4. Відшкодування втрат лісогосподарського виробництва.

Теми рефератів

1. Правовий режим земель лісового фонду

Практичне завдання

Задача 1. К. звернувся до сільської ради з проханням виділити йому на умовах оренди земельну ділянку лісогосподарського призначення для заготівлі другорядних лісових матеріалів та інших потреб строком з квітня по вересень поточного року. Сільська рада його прохання не задовольнила на підставі того, що: по-перше, зазначені землі знаходяться на праві постійного користування у лісогосподарського підприємства і можуть використовуватися тільки для потреб лісового господарства; по-друге, Земельним кодексом України оренда земель лісогосподарського призначення не передбачена.

Чи правомірні дії органів місцевого самоврядування. Вирішіть справу.

Задача 2. З 2004 р. лісогосподарське підприємство «Брон» має у користуванні земельні ділянки лісогосподарського призначення розміром 4 га для ведення лісового господарства. У 2018 р. сільська рада передала зазначену земельну ділянку у приватну власність під забудову будівельній організації

«Міст».

Своє рішення сільрада мотивували тим, що право постійного землекористування лісогосподарським підприємством, відповідно до вимог чинного законодавства, не оформлено. Земельна ділянка не зареєстрована в Державному земельному кадастрі, а наявні планово-картографічні матеріали лісовпорядкування не є документом, що посвідчує право постійного землекористування.

Дайте правову оцінку діям сільської ради. Вирішіть справу.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10].

Практичне заняття №15

Тема 15. Правовий режим земель водного фонду

Мета заняття: охарактеризувати правовий режим земель водного фонду.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика земель водного фонду.
2. Правові форми використання земель водного фонду.
3. Обмеження права користування землями водного фонду.

Теми рефератів

1. Правовий режим земель водного фонду.

Практичне завдання

Задача 1. Прокурор подав позов до суду в інтересах райдержадміністрації на ТОВ «Акварена» про повернення самовільно зайнятої земельної ділянки та приведення її у стан, придатний до подальшого використання.

При перевірці прокуратурою встановлено, що в межах водоохоронної зони відповідач самовільно зайняв 2 га пасовищ, чим порушив вимоги чинного земельного законодавства. Крім того, ТОВ «Акварена» на зазначеній земельній ділянці збудувало стаціонарну базу відпочинку.

Чи підлягає позов задоволенню?

Задача 2. К. уклав із райдержадміністрацією договір оренди ставка площею 2 га для рибогосподарських потреб на строк до 2017 р. Встановлюючи

розмір орендної плати, райдержадміністрація взяла за основу порядок визначення орендної плати за земельну ділянку, вкриту водою.

На думку прокурора, здійснення укладеного договору оренди водного об'єкта можливе лише за умови укладення договору оренди і земельної ділянки, прилеглої до ставка.

Дати висновок.

ЛІТЕРАТУРА: [2], [4], [5], [7], [10].

Практичне заняття №16

Тема 16. Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

Мета заняття: охарактеризувати правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика правового регулювання використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

2. Поняття, склад та особливості використання окремих видів земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Теми рефератів

1. Правовий режим земель надрокористування.
2. Правовий режим техногенно забруднених земель.

Практичне завдання

Задача 1. Гаражно-будівельний кооператив «АХВ» отримав у 1991 р. у постійне користування земельну ділянку для розміщення капітальних гаражних боксів та інфраструктури кооперативу. У 2017 р. деякі члени ГБК «АХВ» вирішили приватизувати земельні ділянки, на яких розташовані їх гаражні бокси. З цією метою вони звернулися до міської ради, надавши свідоцтва про право власності на нерухоме майно, які вони отримали раніше.

Проте міська рада відмовила їм у задоволенні відповідних заяв, посилаючись на містобудівну документацію, відповідно до якої ці землі не підлягають приватизації. Члени ГБК звернулися до суду з позовом про визнання за ними права власності на земельні ділянки як обов'язкової умови належної реалізації права власності на гаражні бокси. Міська рада заперечувала проти позову, зазначаючи, що жодних перешкод у реалізації громадянами права власності на гаражні бокси немає, а можливість відчуження земельних ділянок на підставі приватизації визначається виключно власником.

Як вирішити цю справу?

Задача 2. Члени об'єднання власників багатоквартирного житлового будинку Б. і В. вирішили за власні кошти спорудити на прибудинковій території дитячий спортивний майданчик. Спорудження майданчика розпочалося після отримання дозволу на будівництво. Проте група інших членів об'єднання – власників автомобілів звернулася до голови об'єднання з вимогою зупинити будівництво через те, що в майбутньому це перешкоджатиме будівництву гостьових автостоянок.

Як вирішити справу?

ЛІТЕРАТУРА: [2], [3], [4], [8], [10].

4. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Основним засобом засвоєння учбового матеріалу з земельного права у вільний від обов'язкових навчальних занять час є самостійна робота студента (СРС). У процесі самостійної роботи студент повинен навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

СРС – запланована діяльність, що виконується студентом за завданням і під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Від рівня організації самостійної роботи безпосередньо залежить загальна оцінка якості всього навчального процесу, глибина та стійкість набутих знань і умінь.

Формами самостійної роботи студентів є:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- самостійне вивчення окремих тем, питань за допомогою навчальної літератури, нормативно-правових актів;
- підготовка до практичних занять;
- вибір теми, розробка плану та написання реферативної роботи;
- вибір теми, розробка плану та написання доповіді;
- опрацювання і підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів;
- вирішення практичних завдань, тестів;
- систематика вивченого матеріалу курсу перед семестровим іспитом тощо.

Методами контролю за самостійною роботою студентів є:

- опитування на семінарських заняттях та під час індивідуально-консультативної роботи;
- заслуховування та обговорення доповідей;
- захист рефератів;
- перевірка правильності виконання тестів, вирішення практичних завдань;
- написання контрольних робіт.

Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота (ІКР) – вид навчальної роботи викладача зі студентами, яка здійснюється з метою забезпечення пізнавальної діяльності кожного студента, її максимальної індивідуалізації з урахуванням психофізіологічних особливостей та академічної успішності студентів.

Основним завданням цієї роботи є посилення мотивації студентів до пізнавальної діяльності шляхом розвитку внутрішнього прагнення до навчання і спрямування такого прагнення у необхідному руслі.

ІКР здійснюється за графіком, затвердженим кафедрою для кожного викладача, **у формі:**

- індивідуальних занять, що проводяться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розвитку індивідуальних творчих здібностей;
- консультацій, на яких студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування;
- перевірки виконання індивідуальних завдань, зокрема, захист рефератів, перевірка вирішення конкретних ситуацій тощо;
- перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль;
- перевірки конспектів навчальних чи наукових текстів з тем та питань, що винесені на самостійне вивчення тощо.

Графік проведення індивідуально-консультативної роботи з земельного права доводиться до відома студентів на початку вивчення курсу.

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Метою індивідуальної контрольної роботи є перевірка засвоєння студентами матеріалу курсу «Земельне право» та вміння застосовувати набуті теоретичні знання під час вирішення практичних завдань. Під час написання контрольної роботи студенти повинні продемонструвати вміння самостійно аналізувати матеріал, аргументовано відповідати на основні питання завдання, використовуючи відповідні нормативні акти.

Контрольна робота виконується за одним із запропонованих варіантів. Варіант обирається на підставі останньої цифри заліково-екзаменаційної книжки. У разі, якщо остання цифра заліково-екзаменаційної книжки – нуль, студент обирає варіант №10.

Контрольна робота складається з теоретичних і практичних завдань.

Відповідаючи на питання контрольної роботи студенти повинні:

- визначити, до якої теми курсу земельного права вона належить;
- опрацювати відповідні розділи підручників та необхідні нормативні акти;
- зробити самостійний аналіз теоретичного питання з посиланням на

відповідну літературу і нормативні акти;

- виявити в запропонованих питаннях неврегульовані моменти чинним законодавством та запропонувати заходи по його вдосконаленню.

Механічне списування підручника чи матеріалу з періодичних видань не допускається. Відповіді на питання плану повинні бути повними, обґрунтованими, з аналізом не лише можливих порушень чинного земельного законодавства, а й з визначенням наслідків таких порушень, а також запропонування заходів по вдосконаленню чинного законодавства.

Цифрові дані, таблиці, зразки документів та інший матеріал, який стосується аналізованого питання контрольної роботи, бажано подати у додатках до контрольної роботи.

Оформлення контрольної роботи.

Обсяг контрольної роботи повинен складати 15-20 сторінок основного комп'ютерного тексту, написаних шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали.

Контрольна робота виконується на папері стандартного формату А4 (210x297 мм) на одному боці аркуша з дотриманням полів: з лівого краю – 25 мм; з правого краю – 10 мм; зверху та знизу – 20 мм. На сторінці повинно бути 28-30 строк тексту. Уся робота має наскрізну нумерацію без розривів розділу або сторінки. Починається нумерація з титульного аркуша, але номер на ньому не ставиться. На усіх наступних аркушах номер проставляється у правому верхньому кутку (колонтитулі) арабськими цифрами.

У ході викладення матеріалу у тексті виділяються усі заголовки, вказані у змісті роботи. Скорочення слів не допускається, крім загальноприйнятих. У тексті роботи окремі терміни можуть скорочуватися, однак при першому вживанні вони супроводжуються розшифровуванням. Наприклад, Кодекс законів про працю України (далі – КЗпП), Господарський кодекс України (далі – ГК України), Цивільний кодекс України (далі – ЦК України).

На кожен цитату, аргумент, думку, ідею, факт, статистичну довідку, матеріали (таблиці, схеми тощо), запозичені з будь-яких джерел, мають бути

посилання в тексті. Посилання слід робити у квадратних дужках із вказівкою конкретної сторінки джерела (наприклад, [6, с. 901], що означає, що на сторінці 901 джерела під номером 6 знаходиться таблиця, наведена у контрольній роботі, або аргумент вченого, використаний у певному місці роботи). Посилання на використані джерела без зазначення сторінки допускається у випадку, коли студент посилається не на конкретну сторінку, а на всю роботу, або на нормативно-правовий акт.

Усі схеми, таблиці, діаграми та інший ілюстративний матеріал повинні мати назви і відповідні номери.

При описі нормативно-правових актів обов'язково повинно робитися посилання на офіційне джерело їх опублікування.

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436—IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144.

2. Про затвердження Правил надання населенню послуг з перевезень міським електротранспортом : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 року № 1735 / Кабінет Міністрів України // <http://zakon.rada.gov.ua>.

Оформлення літератури не за державними стандартами або з невірним застосуванням державних стандартів не припускається.

Перелік використаних джерел подається в порядку згадування у тексті контрольної роботи або за алфавітом.

Контрольна робота повинна надійти на кафедру для реєстрації не пізніше ніж за два тижні до початку заліково-екзаменаційної сесії. Вона є обов'язковою для допуску до підсумкового контролю (екзамену).

Контрольна робота, яка не відповідає поставленим вимогам, повертається для повторного виконання.

Приклад розв'язання ситуаційної задачі

Задача

При працевлаштуванні громадянина Н. на державне підприємство легкої промисловості у відділі кадрів у Н. не зажадали паспорт. Чи є це порушенням і

чи можливе притягнення до адміністративної відповідальності? Чи зміниться ситуація, якщо підприємство буде приватної форми власності?

Розв'язання задачі

При розв'язанні даної ситуаційної задачі, перш за все необхідно керуватись нормами КУпрАП. Згідно статті 200 зазначеного закону прийняття посадовими особами підприємств, установ, організацій на роботу громадян без паспортів або з недійсними паспортами, - тягне за собою накладення штрафу в розмірі від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Те саме порушення, допущене посадовою особою після застосування до неї протягом року заходу адміністративного стягнення за такі дії, - тягне за собою накладення штрафу від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

На підставі вище сказаного, можна зробити наступні висновки: 1) прийняття посадовими особами підприємств, установ, організацій на роботу громадян без паспортів або з недійсними паспортами є правопорушенням; 2) тому як в зазначеному законодавстві не зазначається, на які підприємства, установи, організації поширюється зазначена норма, то можна вважати, що ст. 200 КУпрАП поширюється на всі підприємства, установи, організації незалежно від форм власності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

ВАРІАНТ №1

1. Принципи земельного права.

2. Юридична природа локальних нормативних актів місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування.

Задача 1.

Президент України звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням розглянути питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України “Про проведення аукціонів із продажу земельних ділянок”. На думку суб'єкта права на

конституційне подання, ця постанова є підзаконним актом, тому врегулювання нею питань правового режиму власності на землю не відповідає нормам Конституції України.

Вирішіть справу. Чи були перевищені повноваження Кабінетом Міністрів України?

Який орган визначає порядок, умови набуття, припинення і здійснення права власності на землю?

Задача 2.

Іноземний громадянин звернувся до держадміністрації з заявою про надання йому у м. Ужгород в оренду земельної ділянки під забудову. Держадміністрація відмовила йому, посилаючись на те, що надання земельних ділянок в оренду у межах міста є компетенцією органів місцевого самоврядування.

З'ясуйте, які питання необхідно вирішити іноземному громадянину для того, щоб отримати в оренду земельну ділянку під забудову.

Визначте коло нормативних актів, які регулюють ці питання.

ВАРІАНТ №2

1. Поняття та класифікація прав на землю.
2. Правовий режим земель водного фонду.

Задача 1.

Міський мешканець Д. звернувся до сільської ради з заявою про надання йому в оренду земельної ділянки для сінокосіння та випасу худоби. При цьому голова сільської ради повідомив Д. про те, що згідно з Земельним кодексом України передача в оренду земельних ділянок, які перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється за результатами проведення земельних торгів.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Який порядок укладення договору оренди земельної ділянки із земель державної або комунальної власності?

Яка процедура проведення земельних торгів?

Задача 2.

Приватна фірма «Скіф» за договором купівлі-продажу придбала чотирьохквартирний житловий будинок, що знаходився в комунальній власності міста. Після відселення його мешканців фірма зробила капітальний ремонт будівлі й зареєструвала в БТІ своє право власності на нього як на житловий будинок.

Фірма «Скіф» звернулася до міської ради з проханням надати їй безкоштовно у приватну власність присадибну ділянку біля будинку. Міськрада відмовила у такому клопотанні, бо дана правова норма стосується лише фізичних, а не юридичних осіб.

Фірма звернулася з позовом до господарського суду, який зобов'язав міськраду надати безкоштовно у приватну власність ділянку як присадибну на підставі того, що засновником фірми є громадянин України, якого можна вважати фізичною особою.

Дайте правові пропозиції щодо врегулювання спору.

ВАРІАНТ № 3

1. Поняття та класифікація обмежень прав на землю.
2. Правовий режим земель лісового фонду.

Задача 1.

Фермер Б. вніс зміни до статуту фермерського господарства, згідно з якими у члени фермерського господарства було прийнято десять осіб, шестеро з яких є сусідами, дві – невістками, дві – доньками, які навчалися на денному відділенні ВНЗ у сусідньому місті. Була здійснена державна перереєстрація статуту господарства. У майбутньому всі нові члени фермерського господарства отримали у приватну власність земельні ділянки в розмірі земельного паю сусіднього КСП. Прокуратура району подала позов до суду з вимогою скасувати державні акти на право приватної власності на земельні ділянки, оскільки зазначені особи, на думку прокурора, не могли перебувати членами фермерського господарства.

Дайте правовий висновок по справі.

Задача 2.

Указом Президента України на території частин двох районів створено національний природний парк (далі – НПП). До його складу входять і землі комунальної власності села П., із сільрадою якого на сесії узгоджено створення такого парку.

Адміністрація НПП заборонила власникам земельних ділянок, які увійшли до його складу, здійснювати будь-яку господарську діяльність на належних їм ділянках. Із цією метою встановлено перешкоди на господарських шляхах, блокується сільськогосподарська техніка, вживаються інші заходи.

За невикористання власниками земельних ділянок за їх цільовим призначенням інспектором охорони земель складені відповідні протоколи.

Власники земельних ділянок звернулися до суду з позовом про визнання неправомірними дій адміністрації НПП та про визнання незаконними дій уповноважених осіб з приводу складання протоколів.

Як вирішити цю справу?

ВАРІАНТ № 4

1. Форми та способи захисту земель прав.

2. Правовий режим земель рекреаційного та історико-культурного призначення.

Задача 1.

На загальних зборах садівницького кооперативу «Садівник» розглянуто питання щодо притягнення до відповідальності члена товариства Петрова, який не використовував свою ділянку, через що ділянка заросла трав'янистою рослинністю, яка негативно впливає на розвиток культурних рослин, призводить до поширення шкідників і хвороб, які розповсюджуються на сусідні ділянки. Петров заявив, що його ділянка використовується для відпочинку, крім того, він є її власником, тож має право використовувати її на свій розсуд.

Чи передбачена відповідальність за дії Петрова? Дайте визначення поняття «екологічне правопорушення».

Задача 2.

К. проживав на околиці міста. Для спорудження теплиці розширив площу присадибної ділянки за рахунок дороги господарського призначення, яка прилягає до його землеволодіння. Це питання він погодив із знайомим архітектором, і до плану забудови його садиби були внесені відповідні зміни.

При приватизації присадибної земельної ділянки зазначені факти були встановлені землепорядником, який виніс постанову про притягнення К. до адміністративної відповідальності та про повернення земель господарського користування за призначенням.

Постанову землепорядника К. оскаржив у суді.

Чи підлягає скарга задоволенню?

ВАРІАНТ № 5

1. Система і повноваження органів управління у галузі використання та охорони земель.

2. Правовий режим земель оздоровчого призначення.

Задача 1.

Прокуратура подала позов до суду про повернення із чужого незаконного користування самовільно зайнятої земельної ділянки комунальної власності. Заперечуючи позовні вимоги, відповідач посилався на те, що прокуратура не може діяти в інтересах територіальної громади, оскільки у штаті міської ради є юридичний відділ, який і має готувати позови та звертатися із ними до суду. Крім того, відповідач зазначав, що не здійснює самовільного зайняття земельної ділянки, а відкрито і за цільовим призначенням її використовує з метою подальшого отримання у власність на підставі давності користування.

Яке рішення має прийняти суд?

Задача 2.

Фермер К. звернувся із заявою до райдержадміністрації про передачу йому у приватну власність ставка для ведення рибальства, розташованого в межах райцентру. Однак заявнику було відмовлено з посиланням на те, що

райдержадміністрація може надавати земельні ділянки лише в оренду.

На скаргу в обласне управління земельних ресурсів фермер отримав відповідь, що для вказаної форми діяльності рибогосподарські водойми взагалі не надаються.

Вирішіть справу.

ВАРІАНТ № 6

1. Поняття та класифікація обов'язків носіїв земельних прав.
2. Правовий режим земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення.

Задача 1.

К. отримав у власність земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства. З часом він передумав займатися вирощуванням сільськогосподарської продукції і вирішив надати цю ділянку в оренду промисловому цеху, про що уклав з ним відповідну угоду. До того ж К. перестав сплачувати земельний податок, мотивуючи це тим, що земля, на його думку, була не достатньо родючою.

Державний інспектор з питань використання та охорони земель, визнавши дані обставини правопорушенням, склав протокол та направив звернення до податкової інспекції.

К. у свою чергу звернувся до суду з позовом про порушення його прав власника.

Вирішіть справу. Визначте коло обов'язків власників земельних ділянок.

Задача 2.

Сільськогосподарське підприємство та приватний підприємець С. уклали договір оренди земельної ділянки загальною площею 2 га, придатної для сільськогосподарського використання. За умовами договору орендодавець (підприємство) був зобов'язаний передати в установлений строк земельну ділянку в користування орендарю.

Через місяць після установленого в договорі строку в користування

орендарю було передано тільки 1,5 га землі. До того ж передана земельна ділянка була повністю засмічена, що унеможливило її використання за цільовим призначенням.

С. звернувся до суду з позовом про розірвання договору оренди.

Вирішіть справу. Визначте коло обов'язків землевласників та землекористувачів за договором.

ВАРІАНТ № 7

1. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

2. Правовий режим земель оборони.

Задача 1.

Виробнича діяльність фірми “Поліс”, що займається вирощуванням поголів'я свиней на придбаних виробничих площах, здійснюється без застосування очисних споруд, що призводить до забруднення ґрунтів. Результатом діяльності фірми стала деградація земельних ділянок, розташованих поряд з фірмою “Поліс”, тому їх власники звернулися з позовом до суду щодо відшкодування завданої шкоди. У попередньому судовому засіданні відповідач не визнав позовних вимог позивача та наполягав на можливості компенсації з бюджетних коштів власникам землі внаслідок консервації деградованих та малопродуктивних земель.

Вирішіть справу. В яких випадках можлива компенсація власникам землі та землекористувачам з бюджетних коштів?

Задача 2.

Власник земельного паю К. уклав з кооперативом “Надія” договір оренди земельного паю площею 5 га строком на п'ять років. У договорі оренди передбачено, що розмір орендної плати за використання земельного паю складає 100 грн щомісяця. У зв'язку з тим, що стан земельного паю К. потребує поліпшення, то згідно з Законом України “Про плату за землю” кооператив “Надія” взагалі відмовився сплачувати орендну плату. Власник земельного паю К. вважає, що кооператив “Надія” не виконує умови договору, та звернувся із позовом до суду.

Вирішіть справу. Чи правомірні дії кооперативу “Надія”? Визначте, які

категорії пільг закріплені в Законі України “Про плату за землю” та інших нормативних актах щодо використання сільськогосподарських земель на умовах оренди?

ВАРІАНТ № 8

1. Інституційно-функціональне забезпечення ринкового обігу прав на земельні ділянки.

2. Правовий режим земель зв'язку та енергетики.

Задача 1.

У серпні 2004 р. Л. та П. разом із Т. купили по 1/3 частині житлового триквартирного будинку з належними до нього надвірними будівлями та спорудами в Ю. Будинок розташований на земельній ділянці, яка перебувала у комунальній власності.

У березні 2005 р., тобто після продажу будинку, Ю. оформив державні акти про право власності на дві земельні ділянки під будинком та господарськими будівлями.

У квітні 2005 р. вказані земельні ділянки були продані одному з покупців – Т., який у грудні 2005 р. отримав державний акт, а рішенням міської ради від 27 вересня 2007 р. за його заявою змінене цільове призначення вказаної земельної ділянки на нежитлове, і у лютому 2008 р. йому був виданий новий державний акт.

Як вважають Л. та П., державні акти, видані на ім'я Ю., договори купівлі-продажу земельних ділянок, укладені між Ю. та Т., державні акти, видані Ю., та рішення міської ради про зміну цільового призначення підлягають визнанню недійсними, оскільки в зв'язку з купівлею ними у спільну часткову власність садиби до них відповідно до закону і перейшло право користування земельною ділянкою під будинком та прибудинковою територією. Втім Ю., не зважаючи на заперечення Л. та П., передав право власності на земельну ділянку, де був розташований будинок, іншій особі. Ця особа, як новий власник земельної ділянки, встановила для Л. та П. орендну плату за користування земельною ділянкою. Л. та П. звернулися до суду.

Вирішіть справу.

Задача 2.

Власник земельного паю К. уклав з кооперативом «Надія» договір оренди земельної частки (паю) площею 5 га, строком на п'ять років. У договорі оренди передбачено, що розмір орендної плати за використання земельного паю складає 100 грн щомісяця. У зв'язку з тим, що стан земельної частки (паю) К. потребує поліпшення, кооператив «Надія» взагалі відмовився сплачувати орендну плату. Власник земельної частки (паю) К. вважає, що кооператив «Надія» не виконує умови договору та звернувся з позовом до суду.

Як вирішити цю справу? Чи правомірні дії кооперативу «Надія»? Визначте, які категорії пільг закріплені в нормативних актах щодо використання сільськогосподарських земель на умовах оренди?

ВАРІАНТ № 9

1. Особливості правової охорони ґрунтів.
2. Правовий режим земель транспорту.

Задача 1.

Проведеною територіальним органом Державної екологічної інспекції України перевіркою встановлено, що у 2016 р. рішенням сесії сільської ради села Барвінкове Дніпровського району було змінено цільове призначення земельних ділянок загальною площею 700 га з категорії земель сільськогосподарського призначення на категорію земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Зазначені земельні площі передано у використання КП «Харківпромбуд» для розміщення основних виробничих приміщень та складів. Одночасно із цим сільська рада також прийняла рішення, яким зобов'язала КП «Харківпромбуд» відшкодувати втрати сільськогосподарського виробництва в сумі 200 тис. грн, які, однак, відшкодовані не були. Невиконання рішення сільради директор КП пояснив, тим, що чинне земельне законодавство звільняє підприємства публічної форми власності від відшкодування таких втрат.

Вирішіть справу.

Задача 2.

До сільської ради звернулася А. з клопотанням про передачу їй у власність земельну ділянку, якою вона безперервно користується протягом 15 років. Документів, які б свідчили наявності прав на цю земельну ділянку вона не мала. Сільська рада відмовила їй у клопотанні, посилаючись на те, що земельна ділянка, якою А. користується, належить до городніх земель і не може передаватися у приватну власність.

Вирішіть справу. Який порядок набуття права на земельну ділянку за давністю користування?

ВАРІАНТ № 10

1. Правові форми охорони земель від забруднення і засмічення.
2. Правовий режим земель промисловості.

Задача 1.

ТОВ «Світанок» за рішенням адміністрації міста у приватну власність була надана земельна ділянка лісогосподарського призначення площею 7 га для будівництва ферми по відгодівлі худоби. Отримавши земельну ділянку та змінивши свої наміри, ТОВ «Світанок» розпочало будівництво промислового цеху. Державний інспектор із контролю за використанням і охороною земель зафіксував порушення земельного законодавства та передав матеріали перевірки до прокуратури.

Вкажіть правові форми охорони земель. Визначте правомірність дій ТОВ «Світанок». Чи законне рішення адміністрації?

Задача 2.

Для відновлення ґрунтового покриття та продуктивності земель сільськогосподарське підприємство провадило зняття та нанесення родючого шару ґрунту на зазначені землі. При перевірці проведених робіт було виявлено, що частину ґрунтової маси було вивезено за кордон.

Вкажіть особливості правової охорони ґрунтів. Визначте порядок проведення рекультивації земель. Чи законні дії сільськогосподарського підприємства?

6. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Принципи і види контролю знань студентів

Знання студентів – важливий об’єктивний показник ефективності й результативності всього навчального процесу, тому їх перевірка повинна носити систематичний і комплексний характер, здійснюватися в межах єдиної системи контролю за успішністю студентів.

Контроль знань є невід’ємною складовою навчального процесу і являє собою організацію зворотного зв’язку як засобу управління навчально-виховним процесом. Показники результатів контролю знань студентів відображають ступінь опанування змісту навчальної програми, рівень засвоєння матеріалу, якість отриманих знань, а також є основою для прийняття рішення щодо переведення студента на наступний рік навчання, призначення стипендії, випуск з вузу та видачу диплому. За результатами контролю оцінюється робота як окремого студента, так і академічної групи, курсу, факультету в цілому, а також робота викладацького складу.

Перевірка й оцінка знань студентів, що вивчають земельне право, повинні відображати рівень засвоєння знань та стимулювати студентів до досягнення нових успіхів. За умови правильної організації контроль знань слугує навчальним, виховним, організаційним, методичним та іншим цілям.

Контроль знань з земельного права будується на таких *основних принципах*:

- систематичність та плановість проведення контролю (перевірка і оцінювання знань повинні проводитися систематично, планово, у нерозривному зв’язку з усім процесом навчання; послідовно з поступовим ускладненням завдань, змісту і методики);

- недопущення розбіжностей між завданнями, що виносяться на контроль, та змістом програми дисципліни (всі завдання розробляються виключно в межах програмного матеріалу, хоча і не повинні дублювати назви програмних питань);

– об’єктивність та прозорість контролю (диференціація оцінок здійснюється за об’єктивними заздалегідь визначеними критеріями; інформація про всі форми контрольних заходів та критерії оцінювання доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни; оцінка знань студента повинна відповідати дійсній якості і кількості засвоєних знань, вмінь і навичок);

– забезпечення умов для належної підготовки до контрольних заходів, що досягається шляхом чіткого їх розмежування за змістом і у часі;

– забезпечення умов для всебічного розкриття індивідуальних здібностей кожного окремого студента, розвитку його творчого мислення (завдання для поточного та підсумкового контролю формулюються з урахуванням комплексного, творчого підходу).

Відповідно до «Порядку оцінювання знань студентів» – оцінювання знань студентів з земельного права здійснюється на основі результатів:

- 1) поточного контролю знань;
- 2) підсумкового контролю знань.

Завданням поточного контролю знань студентів з земельного права є перевірка рівня розуміння та засвоєння ними програмного матеріалу за модулями і темами, наявності умінь та навичок самостійно опрацьовувати літературу з дисципліни, здатності осмислити зміст теми чи окремого питання з земельного права, вміння усно чи письмово представити матеріал з курсу на належному рівні.

Завданням підсумкового контролю знань студентів з земельного права є перевірка рівня розуміння та засвоєння програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв’язків між нормами різних галузей права, здатності творчо використовувати отримані знання, вміння сформулювати власну думку щодо певної правової проблеми.

Оцінювання знань студентів з земельного права здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю знань.

**6.2. Порядок оцінювання знань за результатами вивчення дисципліни
(для студентів денної форми навчання з підсумковим контролем у
формі іспиту)**

№ п/п	Об'єкти контролю	Кількість балів	Результат
1.	<i>Оцінка поточної роботи в семестрі, в т.ч.:</i>	<i>від 0 до 40 балів в т.ч.:</i>	набрані бали зараховуються до підсумкової оцінки
2	за систематичність та активність роботи на практичних заняттях	до 20 балів	
3	за виконання завдань для самостійного опрацювання	до 20 балів	
4	<i>Оцінка письмової екзаменаційної роботи</i>	<i>від 0 до 60 балів</i>	проходження підсумкового контролю знань й одержання підсумкової оцінки

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни «Земельне право», і в терміни, встановлені навчальним планом. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів роботи відповідно до розподілу балів, які отримують студенти:

Поточний контроль																	Екз. роб ота	Максималь ний бал, що повинен набрати студент
П р 1	П р 2	П р 3	П р 4	П р 5	П р 6	П р 7	П р 8	П р 9	П р 10	П р 11	П р 12	П р 13	П р 14	П р 15	П р 16	Інд		
2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	-	60	100

Примітка: ,Пр2, Пр3 і т.д практичні роботи

6.3. Порядок оцінювання знань за результатами вивчення дисципліни (для студентів заочної форми навчання з підсумковим контролем у формі іспиту)

№ п/п	Об'єкти контролю	Кількість балів	Результат
1.	<i>Оцінка поточної роботи в семестрі</i>	<i>від 0 до 40 балів</i>	набрані бали зараховуються до підсумкової оцінки
2.	<i>Оцінка письмової роботи</i>	<i>від 0 до 60 балів</i>	проходження підсумкового контролю знань й одержання підсумкової оцінки

Для студентів заочної форми навчання з підсумковим контролем у формі екзамену, розподіл балів відбувається наступним чином:

Поточний контроль			Екз. робота	Максимальний бал, що повинен набрати студент
Пр 1	Пр 2	Інд		
20	20	-	60	100

6.4. Організація поточного контролю знань студентів

Поточний контроль знань студента є невід'ємною частиною всього навчального процесу і засобом виявлення ступеню засвоєння студентом програмного матеріалу.

Поточний контроль роботи студента на протязі семестру повинен:

- допомагати студентові в організації його роботи;
- привчати студента до систематичного опрацювання матеріалу і підготовки до сприйняття наступних тем з програми дисципліни;
- виявити ступінь відповідальності студента та його ставлення до роботи, причини, що перешкоджають виконувати навчальну програму;
- стимулювати активність та інтерес студента у вивченні дисципліни;
- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття студентом матеріалу, який вивчається;

- визначити недоліки та прогалини у знаннях та шляхи їх усунення;
- виявити рівень опанування навичками самостійної роботи.

I. Поточний контроль знань студентів денної форм навчання

здійснюється протягом семестру в ході аудиторних занять по питаннях, винесених для обговорення, та тих, що рекомендовані для самостійного вивчення.

Отже, *об'єктами поточного контролю знань студентів денної форм навчання є:*

1) систематичність та активність роботи на практичних заняттях, зокрема, оцінці підлягають:

– рівень знань, продемонстрований у відповідях та виступах на практичних заняттях;

– активність при обговоренні питань, що винесені на практичних заняття (у тому числі доповнення до виступів, уточнення та виправлення озвучених відповідей інших студентів);

– результати експрес-опитування;

– відповіді на практичні завдання;

2) виконання самостійних завдань, при цьому оцінюванню підлягають:

– самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;

– підготовка до практичних завдань;

– виконання індивідуальних завдань (підготовка рефератів, вирішення практичних завдань, тестів тощо);

– підготовка конспекту відповідної теми.

Максимальна кількість балів, які може набрати студент за результатами поточної роботи з підсумковим контролем у формі екзамену, – 40, у тому числі:

1) за систематичність та активність роботи на практичних заняттях – до 20 балів;

2) за виконання самостійних завдань – до 20 балів.

II. Організація та оцінювання самостійної роботи студентів.

Вся необхідна інформація щодо організації самостійної роботи з земельного права – обов’язкові та вибіркові завдання, терміни їх виконання, кількість балів за кожний вид робіт, час проведення консультацій тощо – доводиться до відома студентів, що починають вивчати дисципліну, на першому занятті.

Всі завдання самостійної роботи студентів з земельного права поділяються на обов’язкові та вибіркові. До перших належать завдання, які всі студенти повинні виконати обов’язково під час опанування даної дисципліни, до других – альтернативні завдання, серед яких кожен студент може вибрати завдання на власний розсуд з тим, щоб набрати необхідну кількість балів.

Одержавши інформацію про всі форми організації самостійної роботи з земельного права, обов’язкові і вибіркові завдання та максимальну кількість балів, які можна набрати за їх виконання, студенти визначаються щодо вибіркової складової своєї самостійної роботи, виконують завдання і відповідно до вказаних термінів звітують викладачу про їх виконання.

Оцінюючи якість виконання самостійних завдань, викладач звертає увагу на рівень знань, продемонстрований у відповідях на питання для самостійного опрацювання, на те, наскільки студент вільно викладає матеріал в усній формі, чи може вирішити тестове або інше практичне завдання, захистити реферат тощо. При цьому самостійна робота оцінюється лише за умови наявності конспекту відповідної теми.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, проставляються викладачем в Журналі обліку поточної успішності студентів. Підсумкова кількість балів, набрана студентами за виконання завдань з самостійної роботи, є однією з складових поточної успішності студентів з земельного права і при виставленні загальної кількості балів за поточну успішність сумується з балами, одержаними за виконання інших видів поточної навчальної роботи.

Контроль за виконанням самостійних завдань відбувається під час практичних занять та під час здійснення індивідуально-консультативної роботи.

Остання проводиться відповідно до графіка, складеного кафедрою.

Критерії оцінювання знань студентів.

Вид завдання	Кількість балів	Критерії оцінки відповіді
Теоретичні питання	Максимальна кількість балів	Студент виявив вільну орієнтацію в програмі навчальної дисципліни, знання назв і змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, знання та вірне розуміння змісту правових норм, їх характерних рис та особливостей, знання основних понять і категорій, спроможність давати правильні їх тлумачення, логічно і граматично правильно викладати думки.
	0 балів	Студент не відповів на поставлені запитання, або відповідь є неправильною, не розкриває сутності питання, або допущені грубі змістовні помилки, які свідчать про відсутність знань у студента, або їх безсистемність та поверховість, невміння сформулювати думку та викласти її, незнання загальних положень програми дисципліни.
Практичні завдання	Максимальна кількість балів	Студент правильно вирішив ситуацію на основі діючого законодавства, вірно обґрунтував рішення з посиланням на конкретні норми законодавчих актів, логічно і послідовно аргументує і викладає свою точку зору.
	0 балів	Студент не вирішив ситуації, або вирішив її невірно, або неправильно обґрунтовує своє рішення, або неспроможний його аргументувати.
Тестові	5 балів (зараховано)	Студент вирішив більшість тестових завдань абсолютно правильно і повно.

завдання	0 балів (не зараховано)	Студент не вирішив більше половини тестових завдань або вирішив не вірно, або відповідь на них є неповною.
-----------------	-------------------------------	--

Підсумкова семестрова оцінка з дисципліни виставляється на підставі сумарної кількості балів, які набрав студент відповідно до таблиці «Шкала оцінювання».

Шкала оцінювання для іспиту

За 100-бальною шкалою	Для екзамену
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ СКЛАДАННІ ІСПИТУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО»

Відповідаючи на білет, студент повинен показати знання програми навчального матеріалу, уміння пояснювати основні поняття, виділяти їх спільні і відмінні риси, порівнювати та аналізувати різні точки зору з проблемних питань, ясно викладати думки з поставлених питань.

Структура білету складається із трьох питань. Максимальна кількість балів за кожне питання оцінюється в 20 балів.

З метою якісної оцінки рівня знань студента при складанні іспиту з навчальної дисципліни «Земельне право» використовуються «Критерії оцінки рівня знань студентів», які містять основні вимоги до оцінки, а саме:

Максимальну кількість балів отримує студент, якщо він:

- грамотна, повно, обґрунтовано, з посиланням на діючі нормативно-правові акти, розкрив зміст питання;
- показав глибокі і повні знання питання;
- вільно володіє матеріалом;

- уміє аргументовано викладати сутність питань і застосовувати набуті теоретичні правові знання при розв'язанні практичних завдань.

10 балів отримує студент, якщо він:

- засвоїв матеріал курсу;
- уміє аргументовано викладати сутність питань і застосовувати правові знання для правильної оцінки конкретних ситуацій;
- але не повно відповів на і питання або допустив несуттєві помилки.

5 балів отримує студент, якщо він:

- відповів на питання часткового, без належного посилання на законодавство;
- допустив суттєві помилки;
- нездатний правильно застосовувати правові знання для оцінки конкретних ситуацій.

Оцінку «**незадовільно**» отримує студент, який:

- не розкрив зміст запропонованих питань або допустив суттєві помилки, пов'язані з недостатнім знанням матеріалу курсу;
- не володіє нормативним матеріалом, юридичною термінологією;
- відповідь носить безсистемний характер.

7 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ОХОПЛЮЮТЬ ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

1. Предмет, його особливості та метод земельного права
2. Принципи земельного права
3. Система земельного права
4. Місце земельного права в системі права України
5. Розвиток земельного законодавства України
6. Земельний кодекс України 2001 року
7. Поняття і види джерел земельного права
8. Нормативно-правові акти як основні джерела земельного права
9. Поняття та види земельних правовідносин

10. Земельно-правові норми
11. Виникнення, зміна і припинення земельних правовідносин
12. Поняття права власності на землю
13. Право державної власності на землю
14. Право комунальної власності на землю
15. Розмежування земель права державної і комунальної власності
16. Право приватної власності на землю
17. Право постійного і тимчасового користування землею
18. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування

юридичним особам

19. Правові засади оренди землі
20. Договір оренди землі
21. Орендодавці та орендарі. Їх права та обов'язки
22. Зміна, припинення і поновлення договору оренди землі
23. Поняття та види земельних сервітутів
24. Правовий режим земельних сервітутів
25. Обмеження щодо використання земельних ділянок
26. Тенденції розвитку земельного обігу
27. Розвиток ринку землі
28. Правові засади формування ринку земель сільськогосподарського

призначення

29. Стан розвитку ринку землі несільськогосподарського призначення
30. Організаційно-правові засади регулювання ринку землі
31. Правові засади купівлі-продажу земельних ділянок
32. Продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення
33. Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян
34. Право дарування, успадкування, обміну та застави земельних ділянок
35. Завдання, зміст і порядок охорони земель
36. Стимулювання охорони земель
37. Правове забезпечення захисту ґрунтів

38. Проблеми охорони агроландшафтів України
39. Система управління земельними ресурсами
40. Управління як засіб реалізації земельного законодавства
41. Організаційно-правові форми управління щодо використання та охорони земель
42. Поняття і завдання землеустрою
43. Роль землеустрою в регулюванні земельних відносин
44. Поняття та зміст державного земельного кадастру
45. Порядок ведення державного земельного кадастру
46. Облік кількості і якості земель у складі державного земельного кадастру
47. Поняття і функції кадастрового номера земельної ділянки
48. Структура кадастрового номера земельної ділянки
49. Порядок присвоєння кадастрових номерів земельним ділянкам
50. Особливості встановлення меж кадастрових зон і кадастрових кварталів
51. Організація державного контролю за використанням і охороною земель
52. Державний агентство земельних ресурсів України
53. Спеціально уповноважені державні органи, що здійснюють земельний контроль
54. Громадський земельний контроль
55. Правові форми земельного контролю
56. Моніторинг земель
57. Захист прав та вирішення земельних спорів
58. Порядок розгляду земельних спорів судами
59. Розгляд земельних спорів третейським судом
60. Поняття і види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства
61. Склад земельних правопорушень. Підстави та умови відповідальності

62. Дисциплінарна відповідальність за порушення земельного законодавства
63. Адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства
64. Цивільна відповідальність за порушення земельного законодавства
65. Кримінальна відповідальність за земельні правопорушення
66. Плата за землю як засіб правового стимулювання розвитку земельних правовідносин
67. Порядок обчислення плати за землю
68. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель
69. Поняття земель сільськогосподарського призначення
70. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення
71. Права і обов'язки власників і користувачів земель сільськогосподарського призначення
72. Мета і зміст паювання земель
73. Порядок передачі земельної частки (паю) в натурі
74. Правовий режим земель фізичних осіб
75. Правовий режим земель юридичних осіб
76. Земельні правовідносини в селянському (фермерському) господарстві
77. Поняття і склад земель житлової і громадської забудови
78. План земельно-господарського устрою населеного пункту
79. Право на прибудинкову територію та на її використання
80. Земельна ділянка та її складові
81. Правовий режим земель промисловості
82. Правовий режим земель транспорту
83. Правовий режим земель зв'язку та енергетики
84. Правовий режим земель оборони
85. Поняття земель особливо охоронних територій

86. Правовий режим земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення
87. Правовий режим земель оздоровчого призначення
88. Правовий режим земель рекреаційного та історико-культурного призначення
89. Правовий режим земель лісового фонду
90. Правовий режим земель водного фонду
91. Правовий режим земель надрокористування
92. Правовий режим техногенно забруднених земель

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова навчальна література:

1. Бурцев, О.В. Правові засади вирішення межових земельних спорів : монографія / [за заг. ред. М.В. Шульги]. – Харків : Друк. Мадрид, 2017. – 196 с.
2. Земельне право України : навч. посіб. / І.І. Каракаш, В.Д. Сидор, Т.Є. Харитоновна та ін. ; [за ред. І.І. Каракаша, Т.Є. Харитоновної]. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Одеса : Юрид. літ., 2017. – 588 с.
3. Земельні спори : правові засади вирішення : навч. посіб. / А.В. Котелевець, Л.В. Лейба, М.В. Шульга. – Харків : Федорко, 2014. – 214 с.
4. Золотарьова, Д.М. Правові засади використання земель для проведення розвідувальних робіт : монографія / Д.М. Золотарьова ; [під заг. ред. проф. М. В. Шульги]. – Харків : Фінарт, 2018. – 176 с.
5. Каракаш, І.І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси : монографія / І.І. Каракаш. – Одеса : Юрид. літ., 2017. – 436 с.
6. Кобецька, Н.Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні : питання теорії та практики : монографія / Н.Р. Кобецька. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. – 271 с.

7. Коваленко, Т.О. Реалізація принципу законності у регулюванні земельних відносин в Україні : проблеми законодавчого забезпечення : монографія / Т.О. Коваленко. – К. : Правова єдність, 2017. – 672 с.

8. Кулинич, П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : монографія / П.Ф. Кулинич. – К. : Логос, 2011. – 688 с.

9. Мельник, Н.О. Правові засади відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва : монографія / Н.О. Мельник. – Харків : Право, 2016. – 184 с.

10. Мірошніченко, А.М. Земельне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А.М. Мірошніченко. – К. : Алерта ; ЦУЛ, 2013. – 512 с.

11. Мірошніченко, А.М. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / А.М. Мірошніченко, Р.І. Марусенко. – К. : Алерта ; ЦУЛ, 2011. – 520 с.

12. Олійник, О.М. Правове регулювання охорони надр за законодавством України (окремі аспекти) : монографія / О.М. Олійник. – Хмельницький : Поліграфіст, 2011. – 140 с.

13. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні : сучасний стан і напрями вдосконалення : монографія / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, А.М. Статівка та ін. ; [за ред. А.П. Гетьмана, В.Ю. Уркевича]. – Харків : Право, 2012. – 448 с.

14. Санніков, Д.В. Особливості використання і охорони земельних ділянок для садівництва громадян : монографія / [під заг. ред. М.В. Шульги]. – Харків : ФІНН, 2010. – 160 с.

15. Хвесик, М.А. Економіко-правове регулювання природокористування : монографія / М.А. Хвесик, Л.М. Горбач, Ю.П. Кулаковський. – К. : Кондор, 2004. – 524 с.

16. Хомінець, С.В. Правове забезпечення підвищення родючості ґрунтів : монографія / С.В. Хомінець ; [під заг. ред. М.В. Шульги]. – Харків : ФІНН, 2015. – 169 с.

17. Федчишин, Д.В. Правове забезпечення використання та охорони земель громадської забудови : монографія / Д.В. Федчишин. – Харків : Фінарт, 2015. – 248 с.

18. Філюк, П.Т. Юридичне забезпечення захисту земельних прав громадян : монографія / П.Т. Філюк. – Харків : Право, 2012. – 192 с.

ДОДАТОК А

Зразок оформлення титульної сторінки

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУК УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГІРНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ І ПРАВА**

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

**з дисципліни «Земельне право»,
варіант 10**

Виконала студентка групи
ГКЗ-19
заочної форми навчання
Петренко В.А.

Керівник:
Грудницький В.М.,
к.ю.н., доцент кафедри
історії і права

Покровськ – 2020

Методичні рекомендації для проведення практичних занять та організації
самостійної роботи з дисципліни «Земельне право»
для студентів спеціальності 193 Геодезія та землеустрій

Укладач: Грудницький Василь Миколайович